

UNITATEA NAȚIONALĂ (UNIREA) O CATEGORIE ETICĂ PRIMORDIALĂ ÎN CREAȚIA LUI V. ALECSANDRI

Gheorghe Slabu, conf. univ., dr., UTM.

Prin toată activitatea în diferite domenii Vasile Alecsandri a demonstrat că este nu numai un mare scriitor, dar și un rafinat gânditor. El și-a pus întregul său talent în serviciul cauzei naționale, în propășirea neamului românesc. El milita pentru eliberarea, unificarea și reformarea socială a neamului nostru prin reforma morală, iar reformarea morală prin reformarea gândirii. Din această cauză el a acordat atenție deosebită eticii, disciplină filosofică care studiază problemele practice și teoretice ale moralei. Prin intermediul literaturii și teatrului scriitorul și gânditorul nostru a elaborat un cod moral de care s-a condus în lupta pentru crearea unei grupări unioniste, care va duce stindardul unirii până la victoria acestei filosofii populare profund infiltrată în conștiința românilor.

La 24 ianuarie 2009 sau împlinesc 150 de ani de la Unirea celor două Principate Române, Moldova și Muntenia (Țara Românească), într-un stat național unitar – ROMÂNIA. Ideea unității naționale încolțise de mult în inimile românilor aflați sub ocupație străină (habsburgică, țaristă, otomană). Imperialii ocupanți au încercat să-i deznaționalizeze pe români implantând în teritoriile românești populație străină. Din această cauză genialul poet Mihai Eminescu aruncă un blestem necruțător asupra românilor care iubeau mai mult străinii decât pe ei înșiși:

**“Cine-au îndrăgit străinii,
Mânca-i-ar inima câinii,
Mânca-i-ar casa pustia,
Și neamul nemernicia!”**

Împotriva ocupației străine s-au ridicat la luptă nu numai românii, ci și alte națiuni europene, care, ca și ei, au intuit că s-au creat condiții favorabile de eliberare. Românii vor fi printre primele națiuni europene care au reușit să-și formeze un stat național (însă nu în toate teritoriile românești) și își vor îndeplini parțial visul de unitate națională din Revoluția de la 1848.

Cei mai cărturari și devotați fii ai națiunii române, care luptaseră la 1848, înțelesesă că nu vor putea obține pentru popor libertăți democratice interne, cât timp vor fi sub stăpânire străină și nu vor avea libertate națională. De aceea, acțiunile revoluționarilor de la 1848 vor fi îndreptate spre realizarea Unirii și constituirii statului național, trecând pe al doilea plan idealurile democratice patruzecioptiste.

În această luptă se aruncă cu tot elanul tineresc bardul de la Mircești – Vasile Alecsandri (1818-1890), – care cunoștea importanța literaturii în propagarea idealurilor naționale. Pentru a face o propagandă a unității naționale cât mai eficientă și cu un puternic răsunet în Principatele Române, Alecsandri se decide în primul rând să folosească teatrul “ca școală morală”. Profitând de prietenia pe care o avea cu domnitorul Moldovei Grigore Ghica, Alecsandri semnează un contract cu administrația domnească prin care ia în mâinile sale pe zece ani conducerea Teatrului din Iași, alcătuirea repertoriului, cât și cenzura pieselor – ceea ce avea o importanță deosebită în mobilizarea spiretelor pentru sfânta cauză a Unirii. Pentru trezirea largă a conștiinței naționale și lichidarea dependenței de Turcia, celebrul poet se decide să editeze și o revistă ce nu putea fi fățiș social – politică în condițiile dominației otomane și ocupației provizorii austriece. Numele revistei era foarte semnificativ – *România literară*, - care constituia el singur un adevărat program național și impunea fără efort ideea cardinală – Unirea Principatelor Române. În jurul acestei reviste au făcut “Hora Unirii” și au organizat un comitet cei mai buni scriitori: Mihail Kogălniceanu, Alecu Russo, Al. Donici, C. Negruzzi, C. Negri, D. Dăscălescu, C. Sion, A. Papandopol-Calimah, A.

Cantacuzino, D. Rallet, Gr. Alexandrescu, G. Grețianu, Al. Odobescu, D. Negulici. Lipseau numai transilvănenii din cauza obstacolelor armatei austriece care ocupa Principatele Române și nu admitea nici o aluzie la ideea Unirii românilor, iar la colaborare nici nu se putea visa. Un colaborator foarte harnic al revistei a fost însuși Alecsandri. În această perioadă (1855), prin intermediul teatrului și activitățile sale scriitorești și ziariste, Alecsandri devine Rapsodul Unirii și apoi preocupările și sentimentele personale.

În febrila sa activitate de scriitor Alecsandri s-a condus de concepția: ”talent oblige”. El niciodată n-a uitat că mai întâi de toate este cetățean al Patriei, ostaș în lupta pentru libertatea ei. Din această cauză Alecsandri și camarazii săi de luptă urmăreau cu atenție situația internațională din acel timp și în special lupta ce se dădea în munții și câmpiile Crimeii. Alecsandri aștepta cu nerăbdare rezultatul Războiului Crimeii (1853-1856), purtat între Rusia pe de o parte, și Turcia, Anglia, Franța și Regatul Sardiniei, pe de alta. El era convins că înfrângerea Rusiei va contribui indirect la reîntregirea teritoriilor românești și, poate, la Unirea Principatelor Române. Alecsandri era obsedat de această idee și s-a decis chiar să viziteze câmpul de luptă de la *Sevastopol*.

Congresul de pace de la Paris, deschis la 25 februarie 1856, va fi unul dintre cele mai însemnate evenimente din acel moment în problema Unirii și, așa cum a prevăzut Alecsandri, se vor reîntoarce teritoriile românești (județele Bolgrad, Cahul, Ismail), însă o parte a Moldovei, botezată de ruși Basarabia, va rămâne sub ocupația lor. Congresul a evidențiat pozițiile marilor puteri în problema Unirii Principatelor Române. Adversarele fățișe ale Unirii erau: Turcia, Austria și Anglia. Favorabile cauzei românești erau: Franța, Piemontul, Prusia și Rusia. Ultima dorea Unirea lor, ca după acest act să-și continue politica de cucerire a teritoriilor balcanice, punând stăpânire și pe strâmtorile Bosfor și Dardanele. Acesta era visul de aur al diplomației rusești, care și astăzi e în vigoare.

Congresul s-a încheiat cu mari speranțe pentru români. Unirea

lor devenise o problemă internațională, urma să se realizeze pe baza consultării poporului din ambele Principate. Decizia Congresului îl încurajase pe Alecsandri, și în anii ce urmează până la Unire și puțin după aceea numele său va figura pe primul plan pe toate actele ce au marcat spinoasa cale spre 24 ianuarie 1859.

Mișcarea unionistă din Moldova l-a însărcinat pe Vasile Alecsandri să coordoneze cu unioniștii din Valahia lupta comună pentru Unire. În atmosfera când spiritul Unirii pătrunsese în ambele principate, scriitorul nostru sesizează o propagandă antiunionistă pe care o va combate prin intermediul literaturii și teatrului. El va scrie sceneta *Păcală și Tândală*, menită să combată ideile antiunioniste. Între timp, marea acțiune propagandistică pentru Unire în ambele principate dă primele rezultate. Însuși consulul francez de la Iași recunoaște că ideea Unirii a cuprins întreaga Moldovă și nu este rezultatul acțiunii câtorva tineri din Iași. În toiul marelui entuziasm pentru Unire Alecsandri lansează la 9 iunie 1856 în ziarul lui M. Kogălniceanu *Steaua Dunării* celebrul cântec *Hora Unirii*, care va deveni imn al Unirii tuturor românilor. Însă în curând Alecsandri are motive să se întristeze din cauza dificultăților ce se ridicau în calea procesului unificator al neamului nostru. Imperiul Otoman îl desemnează caimacam al Moldovei pe reacționarul Toderiță Balș, care dorea sugrumarea mișcării unioniste. Tristețea lui Alecsandri se dublează când i se interzic operele. Filoturcul Balș a interzis reprezentarea scenetei *Păcală și Tândală* și cântarea *Horei Unirii* de către muzicile militare sau tarafurile de lăutari – ceea ce demonstrează și marea popularitate a operelor alecsandriene. Represaliile vor continua și sub noul caimacam, bulgarul Nicolae Vogoride. Este interzis ziarul unionist al lui M. Kogălniceanu *Steaua Dunării*, e interzisă poezia *Moldova în 1857*, pe care Alecsandri o va publica la București în ziarul *Concordia*. Această poezie a produs un ecou puternic chiar și în Transilvania, ocupată de Austria. În pofida terorii cetățenii Moldovei nu renunțau să-și manifeste convingerile lor unioniste. În situația creată Vogoride și acolții lui recurg la falsificarea listelor

electorale din Moldova. Situația devenise critică pentru unioniști și atunci Alecsandri, Rolla, Malinescu, Hurmuzachi și alții semnau circulara Comitetului Central al Unirii prin care chemau la boicotarea alegerilor din 12 iulie 1857. Această chemare a distinșilor bărbați a fost susținută de alegători și succesul unioniștilor a avut un mare ecou internațional și național. Însă Turcia, susținută de Austria și îndeosebi de Anglia, refuză anularea alegerilor. Atunci intervine Napoleon al II-lea și se înțelege cu regina Angliei, Victoria, să consimtă anularea alegerilor din Principate. Noile alegeri demonstrează încă o dată victoria unioniștilor, după care Alecsandri pleacă în Franța să-și îngrijească sănătatea și să intervină pe lângă marile personalități din Occident în favoarea Unirii – și va reuși. În al doilea rând el va stabili legături amicale cu ziariștii de la ziarele: *Le Siecle*, *Le Constitutionnel*, *La Presse*, *La Patrie*, *Jurnal des Debats*, care deveniseră apărătorii Unirii Principatelor Române.

Între timp, bătălia politică în jurul Unirii continua pe plan internațional și în Principate, în care divanurile Ad-Hoc votaseră Unirea. Respectându-se hotărârile Convenției de la Paris, conducerea Moldovei trecea în competența a trei caimacami (doi erau unioniști) care aveau să prezideze treburile publice până la alegerile pentru Adunarea Electivă, menită să desemneze noul domnitor. Noua conducere a format un guvern provizoriu în cadrul căruia Vasile Alecsandri a fost numit secretar de stat, adică ministru de externe. El va fi acel bărbat care va contribui la împlinirea unor vechi visuri ale românilor, visurile de Unire, de restabilire a demnității naționale, ale creării unei instituții statale europene, întemeiate pe dreptate și omenie. El își începe activitatea cu un apel către Consiliul Administrației, prin care cere libertatea presei pentru „răspândirea luminilor în țară”. Perioada aceasta se reliefează ca cea mai frumoasă din viața politică a bardului de la Mircești, care devine și DIPLOMATUL năzuințelor naționale populare. Alecsandri va fi intransigent cu antiunioniștii, fie ei și cu mari merite, așa cum a fost Gheorghe Asachi. Bardul-diplomat va

admonesta public *Gazeta de Moldavia* a lui G. Asachi, care face jocul antiunioniștilor. În postul de ministru de externe, Alecsandri ducea o mare bătălie diplomatică de autonomie a Moldovei și în același timp urmărea pregătirea alegerilor viitorului domn al principatului. Candidatura pe care o susținea era a amicului său Costache Negri, însă averea pe care o posedea acesta nu-i permitea să fie cel puțin alegător sau deputat, de domnie nici nu putea fi vorba. În aceste circumstanțe Alecsandri propune la trei prieteni comuni: Lascăr Rosetti, Manolache Costache-Iepureanu și C. Rosetti-Tețcanu, să facă un act de danie lui Negri pentru a putea fi alegător și deputat. Era un gest de mare frumusețe. Alecsandri va susține până la ultima clipă candidatura amicului său la domnie, renunțând chiar la propriile șanse. Alecsandri figura pe lista celor 36 de persoane care aveau dreptul să candideze la domnie, însă el nu dorea să fie domn și cele 16 voturi pe care le avea în Adunarea Electivă le-a dat camaradului său Costache Negri. Unioniștii se înscriseră în multe grupări și îi păștea pericolul înfrângerii, însă Alecsandri printr-un gest de un puternic efect dramatic reușește să reducă multele grupări la numai două: a lui Costache Negri și Lascăr Catargi, grupări care în circumstanțele create în acel moment în cercul lor vor consimți cedarea voturilor colonelului Alexandru Ioan Cuza.

După alegerea lui Cuza poetul Alecsandri își va păstra postul de ministru de externe și chiar va deveni principalul sfetnic personal al acestuia. La 24 ianuarie 1859 Alexandru Ioan Cuza, domnitorul Moldovei, este ales și domnitor al Valahiei. Era o abatere de la deciziile Convenției de la Paris, fără a fi o încălcare gravă a hotărârilor ei. Aceasta, în fond, însemna o Unire deghezată, care va întâmpina o opoziție serioasă din partea Turciei, Austriei și Angliei. Pentru a preveni consecințele nedorite ale acestei opozitii, noul domnitor va arunca în luptă diplomații, printre care va fi și novicele Vasile Alecsandri.

“Și acel rege-al poeziei, veșnic tânăr și ferice”, cum va fi numit mai târziu, a fost trimis să ia contact cu guvernul francez și

împăratul Napoleon al III-lea, cu primul-ministru al Piemontului și cu Guvernul englez, pentru a-i convinge să recunoască dubla alegere a lui Alexandru Ioan Cuza. Înainte de plecarea în Occident, noul domnitor i-a spus: ”Du-te și fă cum te-or povățui inima și conștiința.”

Diletant ca diplomat, Alecsandri se îndrepta spre Occident cu mari îndoieli în suflet și se întreba: “...voi pute să mă ridic și să mă susțin la înălțimea misiei mele...”. Personalitatea, farmecul, inteligența sa și situația politică ce se crease atunci în Europa i-au fost favorabile tânărului nostru diplomat. El a fost de câteva ori audiat de însuși împăratul Franței, Napoleon al III-lea, care i-a promis susținerea dublei alegeri a lui Cuza, obținerea unui împrumut financiar pentru Principate și ofițeri instructori pentru armata română. Londra l-a întâmpinat cu mare răceală și va fi primit de către oficialitățile engleze ca un simplu trimis al colonelului Cuza. În situația creată Alecsandri se arată “la înălțimea misiei” și se comportă în timpul întrevederii cu lordul Malmesbury cu abilitate și inteligență diplomatică, reușind să câștige făgăduiala unei atitudini binevoitoare din partea Angliei la viitoarea conferință a marilor puteri. În Piemont Alecsandri va găsi cu ușurință înțelegerea prim-ministrului Covour.

La Paris pe data de 14 aprilie 1859 a avut loc conferința reprezentanților puterilor semnatare ale Convenției. Procesul-verbal al conferinței constată că semnatarii Convenției, cu excepția Turciei și Austriei, recunosc dubla alegere a lui Alexandru Ioan Cuza. În pofida refuzului celor două state, cauza apărută de Alecsandri triumfă într-o mare măsură. Era un mare succes pentru Principate, cât și pentru Alecsandri personal în calitate de ministru de externe al Moldovei. Înaripat de succes, Alecsandri va începe lupta diplomatică de organizare și întărire a statului român.

În octombrie 1859 Alecsandri va fi numit și ministru de externe al Munteniei. În fond, el devine cel dintâi ministru comun al ambelor Principate și în același timp câștigă încrederea de cel mai prețuit consilier principal al domnitorului. Între domnitor și poet s-au păstrat vechile relații amicale și vor dăinui până la dispariția lor în neant. În calitate de ministru de externe Alecsandri se

impune ca un om activ, muncitor, serios, căutând să rezolve problemele statale într-un spirit realist și modern. Bardul de la Mircești niciodată n-a fost impresionat de luptele politice, nu s-a amestecat în viața publică decât atunci când era vorba de interesele majore ale Patriei. El devenea în consecință patriot militant, un slujitor al cauzei întregului popor și nu a unui partid sau a unei tabere cu interese meschine. În anii domniei lui Cuza-Vodă nu avusese sentimentul că slujește pe domnitor, ci, prin acesta, cauza Unirii, cauza națiunii. Alecsandri va fi adversarul atacurilor liberalilor și ale presei lor contra guvernelor lui Cuza-Vodă, care, în acest fel, se îndreptau indirect împotriva domnitorului și, până la urmă, chiar împotriva Unirii, reformelor democratice ce priveau țărănimea și a altor probleme importante. Atacurile nu l-au ocolit nici pe Alecsandri în calitate de om devotat al domnitorului. Deosebit de demagogice erau discursurile lui I. Brătianu și C. A. Rosetti, situați în fruntea “monstruoasei coaliții”, care ulterior vor aduce la conducerea României o dinastie străină, lipsită de sentimente naționale și îndeosebi de dragostea față de țaranul român, așa cum le-a avut Alexandru Ioan Cuza-Vodă, despre care în mediul țărănesc și astăzi circulă frumoase legende.

Chiar și după așa-zisa “revoluție de la 11 februarie 1866” Alecsandri nu s-a temut să rămână cu fermitate pe pozițiile Unirii înfăptuite cu Alexandru Ioan Cuza. Nimic nu l-a putut face să piardă din vedere scopul suprem al poporului român în acele timpuri sumbre, când marii boieri amenințau Unirea. În scopul păstrării și întăririi Unirii el a fost de accord cu alegerea unui domnitor străin.

Alecsandri însă nu disperă pentru viitorul Patriei sale. El crede că legea naturală a propășirii își va spune cuvântul. Alecsandri va rămâne până la sfârșitul vieții sale RAPSODUL și DIPLOMATUL marelui eveniment istoric de la 24 ianuarie 1859 din viața poporului român, iar măiastra cântare a bardului de la Mircești va contribui la încingerea marii HORE A UNIRII de la 1918, la care au “dansat” cu mult foc românii dintre Nistru și Prut.